

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี Model of Garbage Management of the People in the Villages in Udon Thani Province

ชาลี ประสมเพชร¹ ชาตรี ศิริสวัสดิ์² และรังสรรค์ สิงห์เลิศ³
Chalee Prasompet¹, Chartree Siriswat², and Rangsan Singhalert³

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี 3) เพื่อประเมินผลรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาระยะที่ 1 ได้แก่ ประชาชนในหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี จำนวน 399 คน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่พัฒนารูปแบบในระยะที่ 2 ได้แก่ ผู้มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการขยะ จำนวน 20 คน และกลุ่มผู้ทดลองใช้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ได้แก่ ประชาชน จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น มีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.299 - 0.710 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.954 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ สถิติ Multiple Regression และ t-test (Dependent Samples) ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ครัวเรือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัย เจตคติและการมีส่วนร่วม
2. การสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี พบปัจจัยที่จะนำมาแปลงเป็นกิจกรรมสำหรับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี โดยใช้การระดมความคิดเห็นของผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน มาสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนฉบับร่างแล้วนำเข้าสู่ที่ประชุมสัมมนาเพื่อร่วมกันวิพากษ์รูปแบบ โดยมีการดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshops Conference) เพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการพัฒนากิจกรรม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมการบริหารจัดการขยะซึ่งกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาแบบได้แก่ กิจกรรมศึกษาดูงาน กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ และกิจกรรมส่งเสริมการบริหารจัดการขยะในชุมชน
3. การใช้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี พบว่า ปัจจัยด้านความรู้ ปัจจัยด้านเจตคติ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยก่อนทดลองและหลังทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การจัดการขยะมูลฝอย, ในเขตหมู่บ้าน

¹ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ABSTRACT

The research aimed to 1) study problems and factors affecting garbage management of the people in the villages in Udon Thani Province, 2) develop a model of garbage management of the people in the villages in UdonThani Province,and 3) evaluate the model of garbage management of the people in the villages in Udon Thani Province. The sample in Phase 1 comprised 399 people in the villages in Udon Thani Province. The experts who developed the model in Phase 2 comprised 20 persons who had knowledge and expertise in garbage management and 100 people who tried out the model of garbage management .The instrument for data collection was a questionnaire constructed by the researcher. The discrimination of the questionnair was between 0.299 – 0.710, and the reliability was 0.954. The data analysis employed a ready-made computer program to find percentage, mean, and standard deviation. The hypothesis testing employed multiple regression and t-test (dependent samples). The results were as follows:

1. The factors affecting the behavior of garbage management of the people in the villages in Udon Thani Province were the sex, the age, the occupation, the educational level, the income, the length of residency , the attitude, and the participation.

2. In constructing the model of garbage management of the people in the villages in Udon Thani Province, the author found the factors that ought to be transformed into activities for garbage management in the villages in Udon Thani Province through the brainstorming of 20 experts which resulted in the construction of the draft model of garbage management of the people. The draft model then was brought into a conference for comments. The workshop conference was organized in order to obtain recommendations to improve and develop the activities that promoted the development of the model of garbage management that had been set by the experts. The activities that promoted the development of the model consisted of study tour, training to impart the knowledge of garbage management, and the activity to promote garbage management in the community.

3. The tryout of the model of garbage management of the people in the villages in Udon Thani Province revealed that the knowledge, the attitude factor, the participation factor and the behavior of garbage management before and after the tryout were differed with statistical significance at 0.05 level

Keyword : Garbage Management, in the Villages

บทนำ

การพัฒนาของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาแม้ว่าจะมีการนำเอาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) จนถึงปัจจุบันฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) แล้วก็ตาม ในการปฏิบัติจริงการพัฒนาก็ยังเน้นหนักไปที่ด้านเศรษฐกิจ การให้ความสำคัญกับผลกระทบ ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาของรัฐทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมมีน้อยมาก ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมหรือบางครั้งใช้เกินจำเป็น จนทำให้เกิดการลดลงทางทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรชายฝั่งและทรัพยากรอื่นๆ ในอัตราที่สูงมาก การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดมลภาวะด้านต่างๆ

ปัจจุบันขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญของชุมชน และทวีความรุนแรงมากขึ้น ถึงขั้นมีความจำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากอัตราการเพิ่มของประชากร การย้ายถิ่นมาหางานทำในเมือง ความเจริญเติบโตของเมืองและของประเทศ การพัฒนาของเทคโนโลยี อุตสาหกรรมประเภทต่างๆ การท่องเที่ยว การสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเข้มข้น การขยายตัวของตลาด และการดำรงชีวิตตามกระแสทุนนิยม การเพิ่มการบริโภค การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการบริโภค ที่เป็นสาเหตุของการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ขาดการวางแผน และการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ (กรมควบคุมมลพิษ, 2549 : 44) สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน มีการพัฒนาวัสดุหน้าตามกระแสโลกาภิวัตน์ จากเดิมที่ใช้ใบตองห่ออาหาร ก็เปลี่ยนเป็นกล่องโฟม การใช้ตะเกียงน้ำมันก็ถูกแทนที่ด้วยหลอดไฟ การสื่อสารด้วยจดหมาย ก็ถูกแทนที่ด้วยอินเทอร์เน็ต โดยเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ เมื่อถึงวันที่สิ่งต่างๆ เหล่านั้นหมดอายุการใช้งาน ถูกทิ้งกลายเป็นขยะมูลฝอย บางส่วนเกิดจากความจำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น อาหารที่กิน เครื่องนุ่งห่ม บางส่วนเกิดจาก

ธรรมชาติ จึงเป็นเรื่องหลีกเลี่ยงได้ยาก ซึ่งมีใช้แต่ปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากร เพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ความซับซ้อนขององค์ประกอบของขยะมูลฝอยก็มีความหลากหลายมากขึ้นด้วยปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย

จังหวัดอุดรธานี เป็นจังหวัดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 564 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 11,730 ตารางกิโลเมตร และยังมีแหล่งอารยธรรมที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของประเทศ มีสภาพภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์ เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางอากาศ และการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งตอนบนและตอนล่าง มีพื้นที่มากเป็นอันดับ 4 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ที่เส้นรุ้งที่ 17 องศาเหนือ เส้นแวงที่ 103 องศาตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ 6 จังหวัด ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดหนองคาย ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดสกลนครและจังหวัดกาฬสินธุ์ และทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดหนองบัวลำภู การปกครองแบ่งออกเป็น 20 อำเภอ 156 ตำบล 1,880 หมู่บ้าน 101 ชุมชน 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 เทศบาลนคร 3 เทศบาลเมือง 44 เทศบาลตำบล 132 องค์การบริหารส่วนตำบล มีจำนวนประชากร แยกเป็นชาย 755,018 คน หญิง 759,648 คน รวม 1,514,666 คน (ที่ทำการปกครองจังหวัดอุดรธานี, 2553 : 2) การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้านจังหวัดอุดรธานี จากการสำรวจจากตัวแทนครัวเรือนพบว่าประชาชนมีการดำเนินการรวบรวมและกำจัดขยะมูลฝอยในครัวเรือนด้วยตนเอง ประเภทของขยะมูลฝอยตามแหล่งกำเนิดพบว่า ขยะมูลฝอยของครัวเรือนส่วนใหญ่จะเป็นขยะมูลฝอยย่อยสลายได้ง่าย ส่วนขยะมูลฝอยอันตราย พบว่า มีปริมาณน้อยต่อการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนโดยวิธีเผาในที่โล่ง การทิ้งในที่สาธารณะ จากการสังเกตของประชาชนในหมู่บ้าน เวลาจัดงานประเพณี งานสวนสนุก จะมีการจ้างมหรสพไปแสดงในหมู่บ้าน ชุมชนลานวัด สวนสาธารณะ สนาม

โรงเรียน ประชาชนจะนิยมไปเที่ยวชมงานตามตำบล หมู่บ้าน สวนสาธารณะ ลานวัด สนามโรงเรียน เวลา มีการแสดงมหรสพ ไม่ว่าจะเป็นการงานประเพณีงานบุญ ตามเทศกาลต่าง ๆ พฤติกรรมส่วนใหญ่ของประชาชน ชอบซื้ออาหาร ขนมต่าง ๆ บริโภคในช่วงชมการแสดง เมื่อเสร็จจากการเที่ยวชมงาน จะสังเกตเห็นเศษขยะ มูลฝอยเกลื่อนตามสถานที่จัดงาน นับวันจะทวี ความรุนแรงมากขึ้น สุดท้ายก็กลายเป็นความเคยชิน หรือพฤติกรรมของคนทั้ง ๆ อาจจะมีทั้งความรู้ หรือ ความเข้าใจ มีทัศนคติ หรือเจตคติ หรือไม่อย่างไร ทำให้สิ่งทิ้งขยะมูลฝอย ปริมาณขยะมูลฝอยในจังหวัด อุตรธานี จำนวน 900 ตัน/วัน ในเขตเทศบาล จำนวน 352 ตัน/วัน นอกเขตเทศบาล จำนวน 648 ตัน/วัน ปริมาณขยะที่สามารถเก็บขนได้ 352.96 ตัน/วัน คิด เป็นร้อยละ 94.28 ส่วนการกำจัดขยะมูลฝอยของ จังหวัดอุตรธานี ส่วนใหญ่ใช้วิธีการฝังกลบอย่างถูก หลักสุขาภิบาล สามารถนำขยะมูลฝอยมากำจัด ณ สถานที่ของเทศบาลนครอุตรธานี ปริมาณขยะ มูลฝอยรวมกันเท่ากับ 191 ตัน/วัน ทั้งนี้นโยบายของ จังหวัดได้กำหนดตัวชี้วัดให้จังหวัดอุตรธานีเป็นเมือง นำอยู่ก็ตาม

จากนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้ดำเนินงานตามตัวชี้วัดด้านการจัดการขยะมูลฝอย ในพื้นที่จังหวัดเป้าหมายระดับเทศบาลเมือง (ทม) ตั้งแต่ปี 2552 - 2555 คิดเป็น 140 แห่ง โดยกำหนด พื้นที่เป้าหมายปีนี้ 94 แห่ง ในส่วนของพื้นที่ อบท. เป้าหมายที่ดำเนินการตั้งแต่ปี 2551- 2552 59 แห่ง ยังคงกำหนดให้มีการดำเนินการต่อเนื่อง โดยเน้นการ รักษาสมรรถนะของ อบท. ที่ผ่านเกณฑ์แล้ว ซึ่งจังหวัด อุตรธานี มีเพียง 3 แห่งที่ผ่านเกณฑ์สมรรถนะ คือ ทม.อุตรธานี ทม.โนนสูง-น้ำคำ ทม.หนองสำโรง เท่านั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าอำเภอที่ไม่ผ่านเกณฑ์ สมรรถนะตามตัวชี้วัดทั้งที่รับนโยบายไปพร้อม ๆ กัน จากการดำเนินงานตามตัวชี้วัดด้านการจัดการขยะ มูลฝอยเป็นการดำเนินงานที่ต้องมีการดำเนินงานแบบ

บูรณาการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างหน่วยงานภายใต้กระทรวง มหาดไทย จึงควรเสนอให้เป็นตัวชี้วัดร่วมของหน่วย งานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงเป็นกรอบ หรือแนวทางการดำเนินงานในการจัดทำแผนปฏิบัติ การฯ ในระดับจังหวัดและสอดคล้องกับการพัฒนาและ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมของประเทศ แผนปฏิบัติการฯ ในระดับ จังหวัดได้มีการปรับแผนการดำเนินงานในทุก ๆ ปี ทั้งจังหวัดซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และ ตัวชี้วัดความสำเร็จที่สอดคล้องเหมาะสมกับ สถานการณ์และศักยภาพในการพัฒนา ซึ่งมีความ ต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้า ครอบคลุมระยะเวลา 4 ปี โดยคณะกรรมการจัดทำและติดตามประเมินผล แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม จากการดำเนินงานที่ต่อเนื่องตามนโยบายของจังหวัด แต่ก็ยังพบว่า ท้องถิ่นยังไม่มีจิตสำนึกที่จะจัดการขยะ มูลฝอยได้ทั้งนี้เกิดจากสาเหตุหรือปัจจัยที่มีผลต่อการ จัดการขยะมูลฝอย ซึ่งยังเป็นปัญหาสำหรับท้องถิ่น อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่เขตอำเภอป่าโมก จังหวัดอุตรธานี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของ จังหวัดอุตรธานี ระยะทางจากอุตรธานี 96 กิโลเมตร มีพื้นที่ 715 ตารางกิโลเมตร มีเขตการปกครองทั้งสิ้น 7 ตำบล 84 หมู่บ้าน 2 เทศบาลตำบล 7 องค์การ บริหารส่วนตำบล มีประชากรเป็นชาย 28,930 คน หญิง 28,347 คน รวมทั้งสิ้น 57,277 คน คิดเป็นครัว เรือน 15,312 ครัวเรือน ถึงแม้ว่าหน่วยงานได้นำ นโยบายของจังหวัดแจ้งเพื่อให้ทุกอำเภอได้ปฏิบัติตาม ตัวชี้วัดก็ตามการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนใน เขตหมู่บ้าน ในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีพฤติกรรมทิ้ง ขยะมูลฝอยจนเคยชิน เช่น ทิ้งในสวนสาธารณะ หมู่บ้าน ตลาดสด สถานีขนส่ง ลานวัด สนามโรงเรียน เวลาจัดงานประเพณีต่างๆ ก็มักจะมีการทิ้งขยะ มูลฝอยเกลื่อนกลาดเต็มสถานที่ มักจะขาดความ

รับผิดชอบ ซึ่งเจ้าหน้าที่ ของเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลพยายามปฏิบัติหน้าที่แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณได้จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลท้องถิ่น ให้เป็นท้องถิ่นน่าอยู่จึงมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐ ทั้งนี้เพราะรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ทางเทศบาลอำเภอ น้ำโสมดำเนินอยู่ปัจจุบันยังไม่สามารถสร้างความตระหนักให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดเก็บขยะมูลฝอยได้ ดังนั้นผู้วิจัยต้องพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยให้กับหมู่บ้าน ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้เกิดรูปแบบการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยของหมู่บ้านที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่
พื้นที่เป้าหมาย เป็นการศึกษาเฉพาะหมู่บ้านในเขตพื้นที่ จังหวัดอุดรธานี 20 อำเภอ 156 ตำบล 1,880 หมู่บ้าน 1,548,213 คน เป็นชาย 772,971 คน หญิง 775,242 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. 2556)
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
2.1 ขั้นตอนการวิจัย การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

2.1.1 ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณศึกษาปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี

2.1.2 ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี

2.1.3 ระยะที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้านกับหมู่บ้านที่ทดลอง 5 หมู่บ้าน คือ บ้านไทยรุ่งเรือง หมู่ 7, บ้านศิริชัย หมู่ 8, บ้านโนนผาแดง หมู่ 9, บ้านท่าโสม หมู่ 3 และบ้านโสมใหม่ หมู่ 4

3. ขอบเขตด้านประชากร

3.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ระยะที่ 1

3.1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้ที่มีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี 20 อำเภอ 156 ตำบล 1,880 หมู่บ้าน ประชากร 1,514,666 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่มีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตจังหวัดอุดรธานี จำนวน 400 คน โดยวิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 : 727)

3.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ระยะที่ 2

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ประชาชน และผู้เกี่ยวข้องในงานด้านขยะมูลฝอย 20 คน

3.3 กลุ่มทดลองและตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ระยะที่ 3

กลุ่มทดลอง ได้แก่ ผู้ที่มีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนใน

บ้านไทยรุ่งเรือง หมู่ที่ 7 บ้านศิริชัย หมู่ที่ 8 บ้านโนนผาแดง หมู่ที่ 9 ตำบลนางัว บ้านท่าโสม หมู่ที่ 3 และบ้านโสมใหม่ หมู่ที่ 4 ตำบลศรีสำราญ อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี คือ X-1 (ด้านเพศ) X-2 (ด้านอายุ) X-3 (ด้านอาชีพ) X-4 (ด้านระดับการศึกษา) X-5 (รายได้ครัวเรือน) X-6 (ด้านระยะเวลาที่อยู่อาศัย) X-8 (ด้านเจตคติ) และ X-9 (ด้านการมีส่วนร่วม) มีสมการพยากรณ์ ดังนี้ $Z = 0.080Z1 + (-0.176)Z2 + (-0.252)Z3 + 0.195Z4 + 0.081Z5 + 0.143Z6 + 0.182Z8 + 0.442Z9$

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานีคือ ปัจจัยด้านเพศ ปัจจัยด้านอายุ ปัจจัยด้านอาชีพ ปัจจัยด้านระดับการศึกษา ปัจจัยด้านรายได้ครัวเรือน ปัจจัยด้านระยะเวลาที่อยู่อาศัย ปัจจัยด้านเจตคติ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม

2. การสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยพบปัจจัยที่น่าจะนำมาแปลงเป็นกิจกรรมสำหรับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี โดยใช้การระดมความคิดเห็นของผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน มาสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนฉบับร่าง แล้วนำเข้าสู่ที่ประชุมสัมมนาเพื่อร่วมกันวิพากษ์รูปแบบ โดยมีการดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshops Conference) เพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทาง การปรับปรุง การพัฒนากิจกรรม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมการบริหารจัดการขยะ ดังนี้

2.1 กิจกรรมศึกษาดูงานเพื่อศึกษาถึงกรณีตัวอย่างของพื้นที่ที่สามารถบริหารจัดการขยะที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการขยะ

2.2 กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ เป็นการเชิญวิทยากรผู้ที่มีความรู้มาให้แนวทางในการบริหารจัดการขยะในชุมชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดีต่อขยะ

2.3 กิจกรรมส่งเสริมการบริหารจัดการขยะในชุมชน เป็นกิจกรรมที่ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปรู้จักการนำขยะไปใช้ประโยชน์ เช่น การทำก๊าซชีวภาพ การนำขยะบางประเภทไปจำหน่าย เพื่อให้ประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะ ส่งเสริมด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะได้อย่างถูกต้อง

3. การใช้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี พบว่า ปัจจัยด้านเจตคติ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยก่อนทดลองและหลังทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัย ด้านเจตคติ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยหลังการทดลองมีค่ามากกว่าก่อนการทดลอง

อภิปรายผล

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี คือ ปัจจัยด้านอายุ ปัจจัยด้านอาชีพ ปัจจัยด้านระดับการศึกษา ปัจจัยด้านระยะเวลาที่อยู่อาศัย ปัจจัยด้านเจตคติ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม อาจเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของประชาชนที่จะแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยอย่างถูกต้อง เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ครัวเรือน และปัจจัยด้านระยะเวลาที่อยู่อาศัยจะทำให้บุคคลเกิด

ความตระหนัก ตื่นตัวที่จะรับผิดชอบร่วมกันของคนในชุมชน และมองเห็นความสำคัญของขยะมูลฝอย เนื่องจากเห็นว่าทุกคนมีส่วนสร้างขยะให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดในเรื่องการร่วมรับผิดชอบ ที่กล่าวว่า ภาคประชาชนหมายถึงประชาชนทั่วไปที่เป็นฝ่ายทิ้งขยะ ให้มีจิตสำนึกที่จะร่วมกับภาครัฐและภาคธุรกิจที่จะลดปริมาณขยะที่จะทิ้งให้น้อยลงด้วยวิธีการคัดแยกขยะเพื่อการลดปริมาณขยะมูลฝอย (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) การนำไปขาย การนำไปทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) แสดงให้เห็นว่าประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานีมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการขยะมูลฝอย มีความตระหนักในด้านการคัดแยกขยะ การนำขยะไปใช้ทำปุ๋ยอินทรีย์ การทำก๊าซชีวภาพ สำหรับใช้ในครัวเรือน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการให้ข้อมูลข่าวสารจากสำนักงานเทศบาลตำบลนาจ้อยอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนมีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้งซึ่งได้รับความร่วมมือจากประชาชนเป็นอย่างดีสอดคล้องกับแนวคิดของรีดเดอร์ (Reader, 1974 : 39-53) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ โอกาสบุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของสังคมโดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาสซึ่งโครงสร้างของสังคมเอื้ออำนวยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำเช่นนั้นเท่าที่พวกเขาได้รับรู้มาความสามารถบุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างที่คนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เขาทำในสถานการณ์เช่นนั้นและการสนับสนุนบุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขาารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนที่ดีเพื่อให้เกิดการเช่นนั้นสอดคล้องกับการศึกษาของบันเทิง เพียร์ค้ำ (2539 : 63-69) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดการขยะของครัวเรือนในเขตชนบท : กรณีศึกษาตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการขยะของครัวเรือนในเขตชนบท เมื่อทดสอบด้วยสถิติไคสแควร์ (chi - square) พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน การแบ่งหน้าที่ในการจัดการขยะของครัวเรือน ความรู้เกี่ยวกับขยะของครัวเรือน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขยะของครัวเรือน และการรับรู้กฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชน มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการขยะของครัวเรือนในเขตชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สุวัฒน์ ฤทธิ์สำเร็จ (2544 : 45) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ศึกษากรณีของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางเสาธงกิ่งอำเภอบางเสาธง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมากองค์ประกอบที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมคือ เพศสถานภาพในที่อยู่อาศัย รายได้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการศึกษาของลินดาร์ตัน ลักษณะรุจิ (2547 : 102) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลเวียงฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ในการสร้างระบบกำจัดขยะแบบครบวงจรพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบครบวงจร โดยมีวิธีการมีส่วนร่วม ที่แตกต่างกัน แต่สามารถนำไปสู่การเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยประสบความสำเร็จ โดยได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บริหารเทศบาลในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องการจำแนกลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศจะเห็นว่าส่วนใหญ่แล้วจะมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนักในด้านของขั้นตอนการมีส่วนร่วมนั้น ขั้นตอนนี้เกิดขึ้นได้หลายทาง ทั้งจากความสมัครใจของผู้เข้าร่วมเองจากการถูกชักนำและการถูกบีบบังคับให้เข้าร่วมโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ว่าจะของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการ และการมี

ส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่แตกต่างกัน

2. การสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยพบปัจจัยที่น่าจะนำมาแปลงเป็นกิจกรรมสำหรับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี โดยใช้การระดมความคิดเห็นของผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญ 20 คน มาสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนฉบับร่าง แล้วนำเข้าสู่ที่ประชุมสัมมนาเพื่อร่วมกันวิพากษ์รูปแบบ โดยมีการดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshops Conference) เพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทาง การปรับปรุงการพัฒนากิจกรรม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรม การบริหารจัดการขยะ ได้แก่ กิจกรรมศึกษาดูงาน กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ ระบบกลไกจัดตั้งกลุ่มของประชาชน เพื่อจัดการขยะมูลฝอย และกิจกรรมส่งเสริมการบริหารจัดการขยะในชุมชน ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ เนื่องจากสถานะที่ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับการส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในการบริหารจัดการขยะอย่างเหมาะสม ไม่สามารถนำขยะที่ทิ้งแล้วไปกำจัด หรือใช้ประโยชน์ในด้านใดได้ เมื่อมีหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบให้การส่งเสริมในกิจกรรมอบรมปฏิบัติการ การจัดโครงการในชุมชน การรณรงค์ส่งเสริมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลดขยะมูลฝอย ทำให้ประชาชนสามารถนำขยะมาคัดแยกเพื่อจำหน่าย หรือประดิษฐ์เป็นของใช้ของตนได้ในครัวเรือนทำให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการขยะได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของกรมควบคุมมลพิษ (2543 : 77) ได้อธิบายการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจรไว้ว่า เป็นการเน้นรูปแบบการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดในการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องส่ง เข้าไปทำลายด้วยระบบต่าง ๆ ให้คงเหลือน้อยที่สุด และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ในการใช้ซ้ำและแปรรูปใช้ใหม่รวม

ถึงการกำจัดที่ได้ผล เช่น ทำปุ๋ยหมักหรือพลังงาน ซึ่งมีการดำเนินการดังนี้ คือ 1) การลดปริมาณขยะมูลฝอย เป็นการรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตขยะมูลฝอยในแต่ละวัน คือ การลดทิ้งบรรจุภัณฑ์โดยการใช้น้ำดื่มขวดเดิม การเลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพ มีหีบห่อบรรจุภัณฑ์น้อย อายุการใช้งานไม่เกิดมลพิษ และลดการใช้วัสดุกำจัดยาก 2) จัดระบบรีไซเคิลหรือการรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ ด้วยการรณรงค์ให้ประชาชนแยกของเสียนำกลับไปใช้ประโยชน์ ใช้ซ้ำขาย หรือทำปุ๋ยน้ำหมักไว้ใช้ในชุมชนการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครให้มีกิจกรรมนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ ให้เกิดการจัดตั้งศูนย์รีไซเคิล 3) การขนส่ง คือหาระยะทางที่ไม่ไกลให้รถขนขยะมูลฝอยไปยังสถานที่กำจัดโดยตรง และ 4) ระบบกำจัดขยะมูลฝอย ขยะมูลฝอยสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่ ควรมีการจัดการให้เกิดการทำลายน้อยที่สุด ระบบการกำจัดควรเลือกแบบผสมผสาน และพิจารณาปรับปรุงพื้นที่ที่มีอยู่เดิม โดยพัฒนาให้เป็นศูนย์กำจัดขยะแบบผสมผสานหลายระบบในพื้นที่เดียวกัน เช่น การทำปุ๋ยหมัก การฝังกลบ เป็นต้น ไอแมมและคณะ (Imam, A. and other, 2008 : 175-180) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยว่าจำเป็นต้องมีการบริการเก็บรวบรวมขยะที่เชื่อถือได้ รวมทั้งรถเก็บขนที่อยู่ในสภาพที่เหมาะสม และควรมีขนาดบรรทุกเพียงพอกับปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นรวมทั้งควรมีการคัดแยกขยะเพื่อลดปริมาณในการฝังกลบ นอกจากนั้นควรมีการรวบรวมกันของคนในชุมชน รวมทั้งผู้เก็บขนขยะ องค์กร หรือเทศบาล ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นในด้านการตลาดควรมีการสนับสนุนให้นำขยะกลับมาใช้ใหม่ ควรมีการวางแผนและกำหนดนโยบาย รวมทั้งกฎหมาย พร้อมทั้งกรอบการปฏิบัติงานในการจัดการขยะมูลฝอยงบประมาณก็เป็นสิ่งสำคัญที่ควรพิจารณา เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพ จงรักษ์ วงษ์สิงห์ (2549 : 105 -111) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของบ้านปากคลองบางคู ตำบลบางคู อำเภอบางบาล จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางและวิธีการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ใช้กลไกทางชุมชน โดยอาศัยทฤษฎีการมีส่วนร่วม เพื่อสนับสนุนให้เกิดการตอบสนองของชุมชนในการให้ความร่วมมือ จัดเวทีประชาคมให้ชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันกำหนดกระบวนการพัฒนาหาแนวทางการจัดการขยะโดยกำหนดวันรณรงค์ มีการคัดแยกขยะเพื่อลดปริมาณขยะ กำหนดผู้รับผิดชอบเก็บขยะ อบรม. บางคูสนับสนุนงบประมาณ และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ สมศักดิ์ วงศ์ศิริวิมล (2550 : 68 – 71) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชนตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่าปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนได้แก่ปัญหาขยะมูลฝอยล้นถังขยะมูลฝอยตกค้าง และบริเวณจุดทิ้งขยะมูลฝอยมีสภาพสกปรกและมีกลิ่นเหม็นรบกวน สาเหตุของปัญหาคือ การที่ชุมชนไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งสำหรับการดำเนินการผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชน ได้คัดเลือกกิจกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยคัดแยกเป็นขยะมูลฝอยขายได้ และขายไม่ได้มาดำเนินการในหมู่ 1 ใช้ระยะเวลา 30 วันรวมถึงการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนมีการคัดแยกขยะมูลฝอย และจากการประเมินผลความสำเร็จพบว่า ขยะมูลฝอยในพื้นที่ลดลงทำให้สามารถลดปัญหาขยะมูลฝอยล้นถังและขยะมูลฝอยตกค้างลงได้นอกจากนั้นผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชน มีรายได้จากการขายขยะมูลฝอย การวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้ยุทธศาสตร์การคัดแยกขยะมูลฝอยของชุมชนที่ใช้แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชน ผ่านทางวิธีการจัดการกระบวนการเรียนรู้

3. การใช้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี พบว่าปัจจัยด้านความรู้ ปัจจัยด้านเจตคติ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยก่อน

ทดลองและหลังทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยด้านเจตคติ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยหลังการทดลองมีค่ามากกว่าก่อนการทดลอง ที่ผลการศึกษาคือเป็นเช่นนั้นเนื่องจาก การใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนมีความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานบริการขยะในชุมชน ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ เจตคติการมีส่วนร่วม และพฤติกรรมการจัดการขยะที่เหมาะสม ซึ่งทำให้หลังการทดลองปัจจัยด้านความรู้ ปัจจัยด้านเจตคติ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยหลังการทดลองมีค่ามากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับบวร มูลสระคู (2549 : 84-87) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนแบบมีส่วนร่วม องค์การบริหารส่วนตำบลโป่ง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบน้ำหนักขยะก่อนและหลังการดำเนินโครงการ ปรากฏว่า ปริมาณขยะลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จงรักษ์ วงษ์สิงห์ (2549 : 105 – 111) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของบ้านปากคลองบางคู ตำบลบางคู อำเภอบางบาล จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า หลังการพัฒนาชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะหลังการพัฒนา แตกต่างกับก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมตัดสินใจเรื่องกำหนดวิธีการกำจัดขยะที่เหมาะสม การกำหนดแนวทางคัดเลือกผู้นำหรือผู้มีส่วนร่วมกำจัดขยะ การมีส่วนร่วมปฏิบัติในเรื่องการร่วมรณรงค์กำจัดขยะ การลดปริมาณขยะและการหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ โดยวิธีการใส่ถุงนำไปทิ้งขยะเพิ่มขึ้น การกองขยะทิ้งไว้เผากลางแจ้งและการนำไปฝังน้อยลง มีการคัดแยกขวดพลาสติก กระจกป้องกันพลาสติก วัสดุพลาสติกไปขายเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในเรื่องปริมาณขยะลดลง สภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน ถนนและริมคลองบางคูมีความ

สะอาดขึ้น การมีส่วนร่วมประเมินผลในเรื่องการมีส่วนร่วมกำจัดขยะของประชาชน อบต. แกนน่านและหน่วยงานสาธารณสุข มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนพฤติกรรมกรนำขยะหรือเศษวัสดุกลับมาใช้ใหม่ การนำวัสดุที่ชำรุดเสียหายกลับมาซ่อมแซมและการหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยาก มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ และยงยุทธ เกื่อนกลาง (2550 : 135-138) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชน โดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ ตำบลโดนด อำเภอนอนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า หลังการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชน ในขั้นตอนการพัฒนารูปแบบทุกขั้นตอน ผู้เข้าร่วมกระบวนการพัฒนารูปแบบเกิดการพัฒนาภาวะผู้นำ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ทักษะ กระบวนการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วมต่าง ๆ ควรมีการร่วมกันรณรงค์อย่างต่อเนื่องในเรื่องการบริหารจัดการขยะอย่างถูกวิธี เช่น การคัดแยกมูลฝอย และการทิ้งขยะมูลฝอย พร้อมทั้งสนับสนุนด้านอุปกรณ์ในการจัดการขยะในชุมชนอย่างเพียงพอต่อความต้องการและความเหมาะสมของแต่ละชุมชน เช่น อุปกรณ์ที่จะใช้สำหรับใส่ขยะ การเก็บรวบรวมการขนส่ง เป็นต้น

2. สนับสนุนแนวทางความร่วมมือจากภาคีความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ซึ่งจะเป็นปัจจัยในการนำไปสู่ความสำเร็จของการจัดการขยะของชุมชน

3. มีการจัดเก็บอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนในชุมชน กำหนดจุดทิ้งขยะอันตรายของแต่ละชุมชน

4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในชุมชน โดยให้ชุมชนวิเคราะห์กิจกรรมการดำเนินงานที่ผ่านมาในประเด็นของการมีส่วนร่วม ซึ่งต้องแยกให้แกนนำได้เรียนรู้จากผู้นำกระบวนการร่วมกับเจ้าหน้าที่ โดยเลือกประเด็นที่ลงลึก จากการวิเคราะห์กิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนทำอยู่ เพื่อการสร้างประสิทธิภาพในการใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือได้อย่างชัดเจน และลงลึกในรายละเอียดให้มากกว่าทุกประเด็น พร้อมทั้งปรับวิธีการทำงานใหม่โดย ใช้มาตรฐานการทำงานที่เป็นรูปแบบมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ

5. กระจายอำนาจตัดสินใจไปยังที่กลุ่มและชุมชน โดยการวางแผนแบบมีส่วนร่วมซึ่งส่งผลให้ผู้นำ/แกนนำเห็นและเข้าใจเป้าหมายของการดำเนินงาน รวมถึงกระบวนการที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายด้วยตนเองมากกว่าการวิ่งตามนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

2. ควรมีการวิจัยรูปแบบกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ.(2549). **การจัดการมูลฝอย**. กรุงเทพฯ : กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
- จงรักษ์ วงษ์สิงห์. (2549).**การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของบ้านปากคลองบางคู ตำบลบางคู อำเภอนาทวี จังหวัดน่าน**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร มหา

- บัณฑิต,มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี)
บวร มูลสระคู. 2549. ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายยะ
มูลฝอยของชุมชนแบบมีส่วนร่วม
องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งอำเภอบาง
ละมุงจังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต,มหาวิทยาลัย
ราชภัฏราชชนครินทร์)
- บันเทิง เพียรคำ. 2539. การศึกษารูปแบบการจัดการ
ขยะของครัวเรือนในเขตชนบท : กรณี
ศึกษาตำบล ศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี
จังหวัดสุรินทร์. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
บัณฑิต,มหาวิทยาลัยขอนแก่น)
- ยงยุทธ เลื่อนกลาง. 2550. การพัฒนารูปแบบการมีส่วน
ร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ
ชุมชนโดยกระบวนการเสริมสร้างพลัง
อำนาจ ตำบลโดนด อำเภอโนนสูง
จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์
ครุศาสตร์มหาบัณฑิต การพัฒนาสุขภาพ
ชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา)
- ลินดารัตน์ ลักษณะรุจิ. 2547. การมีส่วนร่วมของชุมชน
เทศบาลตำบลเวียงฝางจังหวัดเชียงใหม่
ในการสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบ
ครบวงจร. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
- สมศักดิ์ พิทักษานุรัตน์. (2540). การศึกษาลักษณะดิน
เพื่อการใช้ระบบการซึมในการกำจัดน้ำเสีย.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สมศักดิ์ วงศ์ศิริวิมล. (2550). การจัดการขยะมูลฝอย
โดยการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ
ร้านค้าในชุมชนตำบลหนองปรืออำเภอบาง
ละมุงจังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตร ดุษฎีบัณฑิต ยุทธศาสตร์การ
พัฒนาอะเชิงเทรา : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ราชชนครินทร์)
- สุวัฒน์ ฤทธิ์สำเร็จ. (2544). การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการจัดขยะมูลฝอย : ศึกษา
เฉพาะกรณีของชุมชนในเขตเทศบาล
ตำบลบางเสาธง กิ่งอำเภอบางเสาธง
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ.
ปริญญาานิพนธ์ รม.ม. (ปัญหาพิเศษ).
ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา
- Imam, A. and other. (2008). “Solid Waste
Management in Abuja, Nigeria.
Waste Management,28, 468-472.
- Reeder, W.W. (1974). Some Aspect of the In
formal Social Participation of farm
families in New York State. New
York : Cornell University
- Yamane, Taro. (1973). Statistic: An Introductory
Analysis. 2nded. New York :Happer
and Row

